



FOTO: SIMON DAVIS/DFID, BOUYE/DE KEEPLE, GAMMA-RAPHO, ASTRID STAWIAKZ, ULSTEIN BILD DTU

Vägen till fredspriset

Lärarhandledning

VÄGEN TILL FREDSPRISET

Innehållsförteckning

Om serien.....	2
Syftet med serien	2
Målgrupp	3
Så här kan du arbeta med serien	3
Introduktion.....	3
Malalas kamp	4
Mandela och de Klerk	5
Henri Dunants revansch	6
Fredsmäklaren	7
Nordirlands fredskämpar.....	8
Jody – minröjaren.....	9
Flyktingarnas beskyddare.....	10
Atombombens fiende	11
Kopplingar till LgrII.....	12

Om serien

8 x 15 minuter om åtta fredspristagare och deras kamp för en bättre värld.

Vägen till Fredspriset är åtta berättelser om kampen för en bättre värld. Här skildras hur man med engagemang och mod kan uppnå det näst intill omöjliga. Vi får träffa några av världens mest intressanta människor. De står mitt i centrum när världshistorien skrivs. De slåss mot orättvisor, krig, svält och ohyggliga vapen. Och för sitt mod tilldelas de Nobels Fredspris. Det är berättelser om stora framgångar för freden men också om personliga uppoffringar på vägen till Nobelpriset. Det är också berättelser om människorna vars liv förändrades till det bättre, tack vare fredspristagarnas arbete. Vägen till fred – är en väg full av kamp.

Syftet med serien

Genom att berätta fredspristagarnas berättelser får vi en levande och engagerande historielektion. Med hjälp av bilder och filmer från krigsarkiv och animationer målas bakgrunden upp för den aktuella konflikten och följer därefter fredspristagarnas arbete med att lösa den. Varje avsnitt utspelar sig på platsen där allt hände och människor som direkt har upplevt konflikten och påverkats av aktivisternas insatser berättar om sina upplevelser. Det ges såväl tillbaka- som framåtblickar. Hur ser situationen ut på plats idag och vad tror de om framtiden? På det sättet kopplas förmågor från både syftesbeskrivningen i historia och samhällskunskap ihop. Till exempel att uttrycka och värdera olika ståndpunkter i aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv och att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer.



FOTO: SIMON DAVIS/DFID, BOUET/DE KEELE/GAMMA-RAPHO, ASTRID STAWARZ, ULLSTEIN BILD DTL.

Målgrupp

Serien är främst tänkt för högstadiet, men kan även fungera på mellanstadiet och gymnasiet.

Så här kan du arbeta med serien

Många bilder i serien är starka och kan väcka känslor av sorg och olust men också känslor av glädje och framgång för världen. Du som lärare känner dina elever bäst och vet vilket bagage var och en bär på, och kan därmed bäst avgöra vilka program som fungerar att visa i klassrummet och om det är några delar som eventuellt inte bör visas. Alla delar i serien har tillhörande arbetsuppgifter under rubrikerna diskussion, ta reda på och fördjupa. Arbetssätt och redovisningsformer kan varieras på många olika sätt, muntliga och skriftliga, diskussioner, enskilda eller grupparbeten, ppt-presentationer, planscher, forumteater, 4-hörnsövningar etc. Även i ämnesövergripande arbete i historia och samhällskunskap, med till exempel svenska i form av noveller, artiklar, debattinlägg, personporträtt etc, eller med NO-ämnena kring övriga Nobelpris och nobelpristagare inom de andra kategorierna.

Introduktion

Be eleverna arbeta med och besvara:

1. Vem var Alfred Nobel?
2. Ta reda på mer om Nobelpriset. Vilka priser finns? Varför just de?
3. Varför behövs det ett särskilt pris i fred?
4. Varför delas Nobels fredspris ut i Oslo, Norge?
5. Ta reda på mer om någon/några av fredspristagarna genom åren. Placera dem i sin tid. Hur såg den ut? Varför fick just denna person/personer priset det året? Vad hände sedan? Vad ledde priset till? Hur ser det ut i dag inom just det området?
6. Vem/vilka har fått fredspriset i år? Varför? Ta reda på mer om den personen/personerna.

Se UR Skola:

- *Vägen till Nobelpriset*



Malalas kamp

Malala Yousafzai, Pakistan, fick fredspriset 2014 för sin kamp mot förtryck av barn och unga människor och för rätten till utbildning för alla barn.

I norra Pakistan inför talibanerna förbud, förstör skolor och tystar alla oliktankande med våld. Då höjer en modig flicka rösten. Trots dödshot så riskerar hon sitt eget liv när hon tar upp kampen för flickors rätt till utbildning i Pakistan. Malalas klasskamrat, Neelam Abrar Chattan, besöker sin och Malalas gamla skola och pratar med eleverna där om möjligheten till utbildning för flickor i Pakistan. Vad har Malala betytt för dem?

DISKUSSION

1. Varför är det så svårt för barn, särskilt flickor, att få tillgång till utbildning i Afghanistan och Pakistan?
2. Varför är det så viktigt att alla barn får gå i skolan?

TA REDA PÅ

Ta reda på mer om talibanerna och deras påverkan på samhälle, utbildning och flickors och kvinnors rättigheter i såväl Afghanistan som i Pakistan.

FÖRDJUPNING

Hur ser det ut med utbildningen nu i Pakistan? Hur tror du att det kommer att bli i framtiden? Varför?

Se även UR Skola:

- *Civilkurage i en värld av hat*
- *Min skola mitt i kriget*, första avsnittet "Flickors rätt till skola"



Mandela och de Klerk

Nelson Mandela och F. W. de Klerk från Sydafrika delade priset 1993 för det fredliga borttagandet av apartheid.

Historien om Mandela och de Klerk handlar om hur dessa två män, från helt skilda ideologier, möttes och skapade demokrati och avskaffade apartheid i Sydafrika. Vi besöker Robben Island, ön där Mandela satt fängslad, och träffar Sydafrikas före detta president, F. W. de Klerk, som berättar om hur det var att växa upp med apartheid och om de politiska beslut som banade väg för avskaffandet. Vi träffar också journalisten Zubeida Jaffer som var en del av motståndsrörelsen. Hon fängslades och misshandlades men var åter fri den dagen Mandela höll sitt första tal i frihet.

DISKUSSION

1. Varför bestämde sig Mandela och de Klerk för att samarbeta tror du? Vad var det som gjorde att det blev just de två?
2. Mandela var varken arg eller bitter. Han ville bara försonas med händelser och människor för att få fred och rättvisa. Fundera kring hur unik Mandelas försoningstanke var. Finns det andra i historien med liknande tankar kring försoning?

TA REDA PÅ

Ta reda på mer om Mandelas och de Klerks tid tillsammans vid makten som president och vice president. Vilka viktiga beslut fattade de? Vilka var deras framgångar? Fick de några bakslag?

FÖRDJUPNING

Hur ser utvecklingen i Sydafrika ut efter Mandelas avslutade presidentperiod och senare bortgång? Hur ser Sydafrikas framtid ut tror du? Varför?

Se även UR Skola:

- *Speakers' corner*, avsnitt fem "Nelson Mandela"
- *Bildningsbyrå* – *tänka mot strömmen*, avsnitt fyra "Nelson Mandela – offra sitt liv för rättvisan"
- *Rasismens historia*, avsnitt ett "Det handlar om människovärdet" och avsnitt tio "Drömmen om en värld där alla har samma värde"

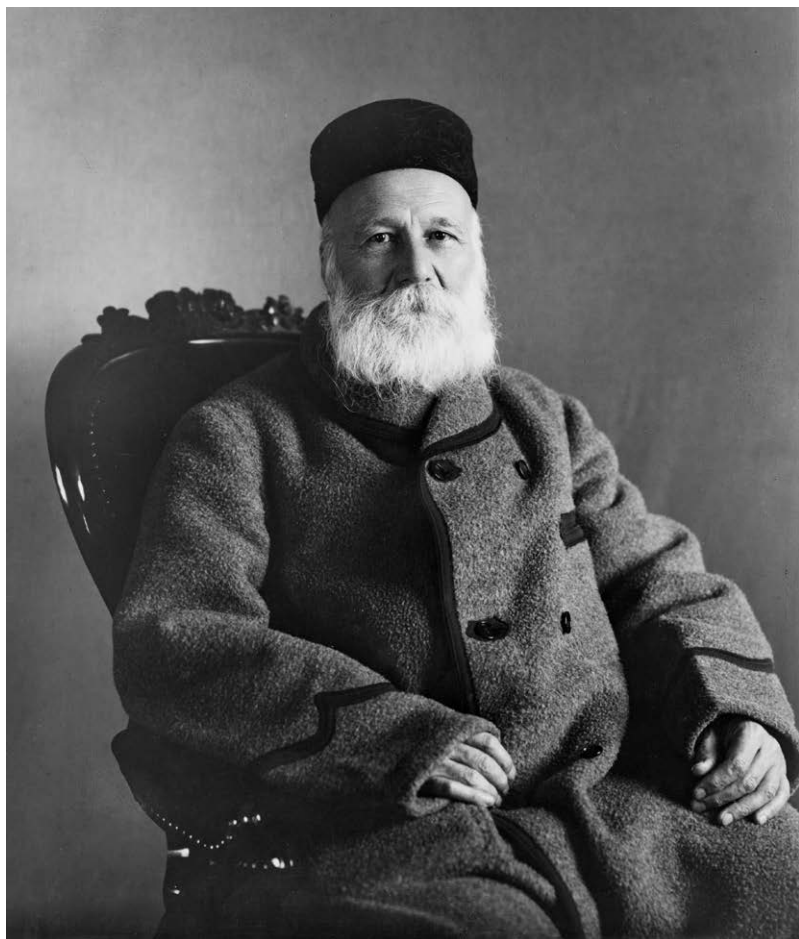


FOTO: DUNANT/RÖDA KORSET

Henri Dunants revansch

Henri Dunant från Schweiz fick fredspriset 1901 för grundandet av Röda Korset.

Röda korset är idag en av världens mest kända organisationer men få vet att allt började med en vanlig affärsman på resa genom Italien. Han blev då vittne till ett blodigt slag och det blev starten för hans kamp för krigets offer. Han upplever både framgångar och djupa kriser – innan han 1901 blir den allra första av Nobels Fredspristagare. I programmet möter vi också den svenska barnmorskan Maya Vergara Guerra. Hon arbetar i Libanon med flyktingar från kriget i Syrien. Vi följer henne när hon besöker ett habiliteringscenter för hjärn-skadade barn i Bekaadalen som ligger nära gränsen till Syrien. Hon är en av Röda korsets alla 17 miljoner volontärer.

DISKUSSION

Hur kunde det gå så illa för Henri Dunant? Vad hände i hans liv? Vilka vändpunkter kan du se? Varför?

TA REDA PÅ

1. Vad är Genèvekonventionerna för något? Hur hänger de ihop med Henri Dunants arbete?
2. Vad är ett Röda Kors-brev för något? Beskriv hur det fungerar.

FÖRDJUPNING

Röda Korset arbetar på många olika sätt i hela världen. Ta reda på och beskriv några exempel.

Se även UR Skola:

- *UR Samtiden – Vägval för en bättre hälsa, "Att ge hopp och rädda liv"*



Fredsmäklaren

Matti Ahtisaari, Finland, fick fredspriset 2008 för sitt livslånga engagemang för världsfreden och ansträngningar för att, på flera kontinenter och över tre årtionden, lösa internationella konflikter.

Namibia är Afrikas sista koloni, ockuperat av grannlandet Sydafrika. Då skickar FN en av världens främsta förhandlare, Matti Ahtisaari, till Namibia med ett svårt uppdrag; att få forna dödsfiender att mötas vid förhandlingsbordet. I programmet berättar han om hur hans uppväxt under det finska vinterkriget påverkade hans syn på livet och senare hans karriär som fredsmäklare. Hans största framgång var Namibias frigörelse. Ahtisaari avslöjar spelet bakom kulisserna och hur nära det var att allt misslyckades.

DISKUSSION

1. Vad behöver en fredsförhandlare ha för förmågor och kunskaper för att lyckas bra?
2. Varför var Matti Ahtisaari så framgångsrik tror du?

TA REDA PÅ

1. Ge exempel på och beskriv några andra fredsmäklare i världen. I vilka konflikter har de försökt att mäkla fred? Varför har de lyckats/inte lyckats?
2. Ge exempel på andra länder som har varit kolonier. Hur har deras behov av självständighet sett ut? Har det lett till konflikt? Hur löste det sig?

FÖRDJUPNING

Hur arbetar FN med fredsmäklande? Vilka tankar, metoder och strategier används?

Se även UR Skola:

- *UR Samtiden – Ord kan rädda liv, "Diplomatins retorik"*



Nordirlands fredskämpar

Betty Williams och Mairead McGuire-Corrigan, två kvinnor, en protestant och en katolik, från var sin sida av den blodiga konflikten i Nordirland, fick priset 1976 för sitt fredsarbete.

Vi träffar fredspristagaren Mairead McGuire som berättar den osannolika historien om hur en skjuten IRA-medlem leder till en bilolycka som dödar McGuires syster och dennes tre barn. Först på plats är Betty Williams och händelsen för de två kvinnorna samman. De bestämmer sig för att göra något åt våldet och på bara några veckor lyckas de samla tusentals kvinnor som marscherar genom Belfast i en manifestation mot våldet. Vi träffar också dagens fredsaktivister i Belfast, en stad där gamla spänningar fortfarande lurar precis under ytan.

DISKUSSION

Hur gick det till när Betty Williams och Mairead McGuire-Corrigan genomförde en marsch för fred? Varför gjorde de det? Vilka resultat fick den?

TA REDA PÅ

1. Vilken är bakgrunden till konflikten mellan katoliker och protestanter, även kallad The troubles, på Nordirland?
2. Låten Sunday bloody Sunday av U2 spelas i bakgrunden. Vad syftar låten på för händelse?

FÖRDJUPNING

1. Vad har hänt på Nordirland sedan 1970-talet? Hur ser det ut idag? Vilka mål har man för framtiden och hur tror du att det kommer att bli?
2. Ge exempel på andra religionskrig som har funnits eller finns? Vilken betydelse och påverkan har religionen haft i dessa konflikter?

Se även UR Skola:

- *Moderland – fördjupning*, avsnitt tre "Är religion enande eller splittrande"



FOTO: NOBEL MEDIA

Jody – minröjaren

Jody Williams, USA, fick fredspriset 1997 för kampen att förbjuda och röja minor.

Landminor dödar eller lemlästar omkring 6 500 vuxna och barn varje år. Det är nästan en person varje timme. Jody Williams har ägnat mer än halva livet åt att förverkliga sin vision – en värld fri från minor. I reportaget berättar Jody Williams om sin resa, från arbetet med minskadade i El Salvador till den stora framgången: ett bindande avtal, undertecknat av mer än hundra regeringar världen över, om förbud mot och avskaffande av minor. En jordbrukarfamilj i Sarajevo som drabbades hårt av minornas närvaro i kölvattnet efter Bosnienkriget kan idag, tack vare Jody Williams och ICBL:s arbete, bruka sin jord och låta barnen springa fritt, utan oro. Ett norskt team arbetar med att röja, meter för meter med hjälp av minhundar, de tusentals minor som fortfarande gömmer sig under marken i Bosnien.

DISKUSSION

1. Hur arbetar Jody, vad har hon uppnått och hur kan man arbeta för en förändring menar hon?
2. Vad hände Adriana och varför?
3. Vad är en frivilligorganisation?

TA REDA PÅ

1. Vad finns det för skydd för civila i konflikter? Vad är folkrätt för något och vad innebär begreppet krigets lagar?
2. Hur fungerar minor och varför. Vad är målet?
3. Använd en världskarta och placera ut var det finns landminor. Varför just där tror du? Beskriv genom att ge flera exempel.

FÖRDJUPNING

Vietnamveteranerna, ICBL och flera andra frivillig-organisationer startade en kampanj. Vad gick kampanjen ut på? Vilka var samarbetena? Vilka ville inte samarbeta och varför? När kom vändpunkten? Vad blev det för resultat av kampanjen på kort sikt och på lång sikt?

Se även UR Skola:

- *Perspektiv på världen*, avsnitt fyra "Mänskliga rättigheter – när de mänskliga rättigheterna kränks"
- *Bomber, flykt och skolböcker*, avsnitt ett "Militären tog över skolan"



FOTO: NASJONALBIBLIOTEKET NORGE

Flyktingarnas beskyddare

Fridtjof Nansen, Norge, fick fredspriset 1922 för sin kamp för flyktingar och krigsfångar efter 1:a världskriget.

Fridtjof Nansen var en norsk upptäcktsresande, vetenskapsman och diplomat. Efter första världskriget övergav han sin forskning och räddade istället, som diplomat, livet på miljontals människor, många statslösa flyktingar, ofta barn, som fick börja om sina liv på en tryggare plats. Ett idag väldigt aktuellt ämne då Nansens hjärtefråga handlade om att ge utsatta människor rörelsefrihet. Vi träffar Henok som kom till Sverige som flykting från Eritrea. Efter fasansfulla upplevelser på Medelhavet så lyckade han till slut ta sig till Sicilien och sedan vidare till Sverige. Hans historia varvas med arkivmaterial från Sicilien, för att måla upp en bild av vad flyktingar i dagens konfliktfyllda värld kan ställas inför.

DISKUSSION

1. Vilket var det första uppdrag som Nansen fick av NF? Varför tvekade han att ta det? Varför åtog han sig uppdraget i alla fall tror du? Hur lyckades han genomföra uppdraget och med vilket resultat?
2. Vad var Nansenhjälpen för något? Hur gick det till och vilka resultat uppnåddes? Varför flyr människor? Diskutera olika orsaker bakom att lämna allt och ta sådana enorma risker.

TA REDA PÅ

1. Vad var Nansenpass för något? Varför och hur användes de? Hur fungerar det idag?
2. Vad är Nansen Refugee Award? Varför inrättades det? Ge exempel på några som har fått utmärkelsen och varför?

FÖRDJUPNING

Hur såg flyktingströmmarna och flyktingmottagandet ut? Jämför första världskriget, andra världskriget och idag. Vad kan du se för likheter och skillnader i organisation, engagemang och resultat?

Se även UR Skola:

- *Fatta historia*, avsnitt sex "Första världskriget"
- *Brev från första världskriget*, avsnitt sex "Jessica från USA"
- *A Society*



Atombombens fiende

Setsuko Thurlow från Japan och organisationen ICAN i Schweiz fick fredspriset 2017 för kampen för ett förbud mot kärnvapen.

Svenska Beatrice Fihn från ICAN tog emot priset tillsammans med Setsuko Thurlow. Beatrice är chef för ICAN som har lyckats förändra synen på kärnvapen. Varför existerar ens kärnvapen? Hur startade kapprustningen som nästan bara handlar om markering och positionering men som faktiskt kan utplåna hela kontinenter om de används? Beatrice arbetar i FN i New York för att förbjuda kärnvapen för alltid. Setsuko Thurlow var 13 år gammal när USA 1945 släppte en atombomb över hennes dåvarande hemstad Hiroshima. Hon berättar om sina upplevelser och hur det har format hennes kamp mot kärnvapen.

DISKUSSION

1. Hur fungerar atombomben och varför är den så farlig?
2. Setsuko Thurlow är överlevare från Hiroshima. Vad hände där? Varför var det så mörkt när de kom ut ifrån skolan?
3. Vad är ICAN?

TA REDA PÅ

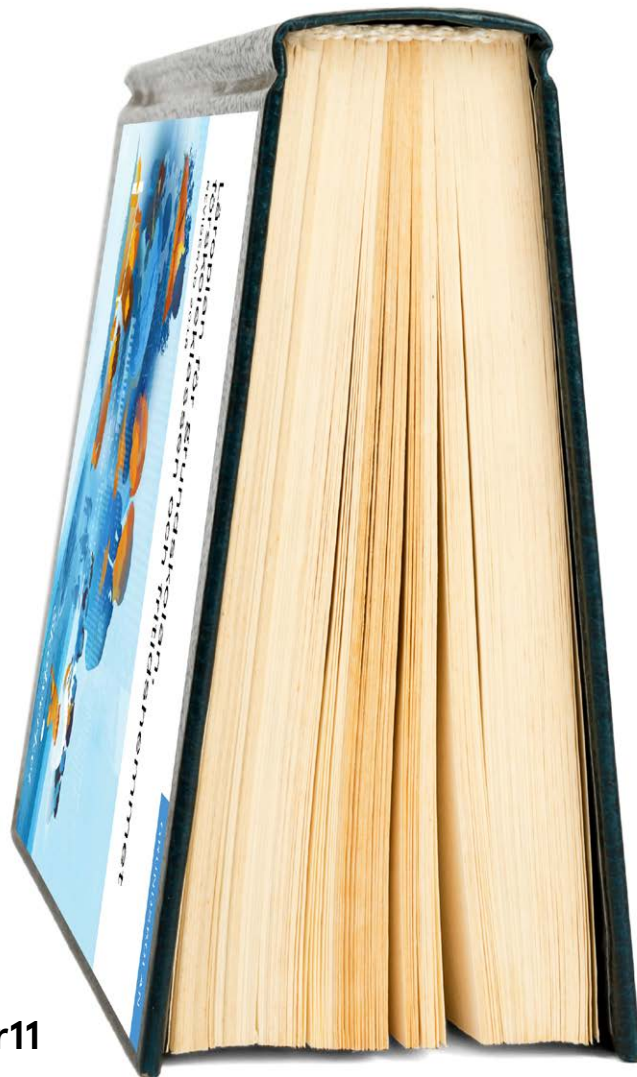
Atombomberna i Hiroshima och Nagasaki är de första och enda som har använts i krig. Vilka länder är det som har kärnvapen idag? Varför just de länderna tror du? Varför tycker de länderna att kärnvapen behövs?

FÖRDJUPNING

Beskriv ICAN och deras arbete. Vad har de uppnått och hur ser deras arbete ut idag?

Se även UR Skola:

- *Mänsklighetens sista dagar*, avsnitt åtta "Domedagskrig"



Kopplingar till Lgr11

Centralt innehåll i samhällskunskap åk 7–9 som kan beröras av arbetet med serien.

- Immigration till Sverige förr och nu. Integration och segregation i samhället.
- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Olika organisationers arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.
- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.
- Individens och grupperns möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.

Centralt innehåll i historia åk 7–9 som kan beröras av arbetet med serien.

- De båda världskrigen, deras orsaker och följder. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag.
- Historiska berättelser från skilda delar av världen med skildringar av människors upplevelser av förtryck, till exempel i form av kolonialism, rasism eller totalitär diktatur och motstånd mot detta.
- Kalla krigets konflikter, Sovjetunionens sönderfall och nya maktförhållanden i världen.
- FN, nordiskt samarbete och framväxten av Europeiska unionen (EU).
- Aktuella konflikter i världen och historiska perspektiv på dessa.